

ظرفیت سازی در نهادهای محلی جهت توانمندسازی بافت های فرسوده و ناکارآمد شهری

امیرحشمت خدمتی بازکیائی^۱، مرضیه حمایتیان^۲

^۱ مربی گروه مکانیک، واحد سوسنگرد، دانشگاه آزاد اسلامی، سوسنگرد، ایران، a-h-khedmati@siau.ac.ir

^۲ کارشناس ارشد طراحی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز

چکیده

چند سالی بیش نیست که موضوعات مختلف شهری همچون ساماندهی بافتهای فرسوده، توانمندسازی بافتهای غیررسمی، ساماندهی باغات شهری و... در قالب شرح خدماتهای تخصصی و جداگانه مورد بررسی قرار گرفته و به هر موضوع به صورت ویژه نگاه می شود. از مهمترین موضوعات روز که برخورد تخصصی با آنها باب شده است را می توان ساماندهی و توانمندسازی بافتهای فرسوده و سکونتگاههای غیررسمی نام برد که خود از دو بخش جداگانه مشتمل بر بافت های فرسوده و سکونتگاه های غیررسمی تشکیل می گردد که هر کدام به واسطه ویژگی های خاص کالبدی و اجتماعی نیازمند مطالعاتی ویژه و ارایه راه حل های خاص می باشند. مکانیزم اجرایی مشخص و مدون، یکی از مشکلات برسرراه فرآیند توانمند سازی در مقام اجرا بوده به طوریکه اهداف توانمندسازی به خوبی محقق و با توجه به ویژگی های خاص رویکرد توانمندسازی که همانا بهره گیری کامل از مشارکت مردمی است، قادر باشیم به نحو احسن مشارکت ها را در عرصه های مختلف داشته باشیم. جامعه محلی در بافت های فرسوده منطقه ی هفت شهرداری اهواز از طریق نهادهای رسمی و غیررسمی بخشی از مدیریت محله را انجام می دهد که این مدیریت اغلب به صورت ناخودآگاه صورت می گیرد. ساکنان بافت های فرسوده اعم از مالک یا غیرمالک که در دل آنها ریش سفیدان، معتمدان و افراد خوشنام محل جا دارند، بسیاری از تشکلهای مردمی را هدایت می کنند و کنترل گروه های مذهبی را در دست دارند. گروه های قومی اگرچه انسجام یافتگی مشخصی در محله ندارند، ولی گروه های مذهبی منسجم عمل می کنند؛ به طور مثال وجود طایفه های بختیاری و همبستگی قوی میان این قوم غیور و همچنین تشکلهای خودجوش مردمی و حمایت های طایفه ای در برگزاری مراسمات مختلف و مشکلات فردی افراد رفتارهای خودجوش و نهادهای مردمی را شکل می دهند.

واژه های کلیدی

ساماندهی، توانمندسازی، بافت فرسوده، سکونتگاه غیر رسمی، محله منبع آب و کوی کارون اهواز

مقدمه

بافت ها و سکونتگاه های غیررسمی را می توان محدوده هایی فضایی دانست که از یک طرف جذب نظام اقتصادی- اجتماعی شهر مادر نگردیده اند و از طرفی دیگر مسایل و مشکلات کالبدی و ساختاری خاصی دارند که آنها را از سایر بافت های شهری متمایز می نماید. در فرایند تعیین و معرفی این سکونتگاه ها صرفا شاخص های کالبدی مورد توجه نبوده و به شاخص های اقتصادی- اجتماعی، زیست محیطی و زیربنایی نیز توجه می گردد. در برخورد با اینگونه سکونتگاه ها، مهمترین راه حلی که تاکنون در سطح جهانی شناخته شده و مورد عمل قرار می گیرد رویکرد توانمندسازی است که توسط بانک جهانی در اغلب کشورهای آفریقایی و آمریکای لاتین دنبال گردیده و در کشور عزیزمان ایران نیز به صورت تخصصی در ارتباط با شهرهای دارای بافت های غیررسمی همچون شیراز، مشهد، اهواز، کرمانشاه، بندرعباس، همدان و... مطالعات توانمندسازی صورت گرفته شده و بعضا وارد مقوله اجرا گردیده است. در فرایند توانمندسازی بافت های فرسوده و ناکارآمد شهری، تاکید زیادی بر مشارکت همه جانبه مردمی است.

نهاد اجتماعی محله چیست؟

نهاد اجتماعی محله، نهادی مردمی، غیر دولتی (NGO) می باشد که دارای یک هسته مرکزی بوده که از سوی مردم محله انتخاب شده و در زمان مسئولیت خود تلاش می نماید با همفکری و جذب حداکثری مشارکت های مردمی و محلی، موجبات تحقق پذیری پروژه ها و طرح های پیشنهادی توانمندسازی محله را از طریق کمیته ها و کارگروه های مردمی- تخصصی خود در زمینه های مختلف فراهم نماید. [۱]

نهاد اجتماعی محله (ساختار و تشکیلات)

در راستای انتخاب ساختار مناسب جهت نهاد اجتماعی محله پس از بررسی های به عمل آمده سه عامل زیر به عنوان عوامل اصلی تاثیرگذار در انتخاب این ساختار شناسایی شدند که عبارتند از:

۱- محورهای موضوعی و ماهیت پروژه های پیشنهادی طرح توانمندسازی